

Telegrafstöðin og Klaksvíksstríðið

Í 1950 fekk Nanna Mattiasson arbeiði á Telegrafstöðini í Havn. Har upplivdi hon eitt og annað, sum hon ongantið gloymir. Tað var sum heild ein góð og hendingarík tíð. Til dómis arbeiddi hon á Telegrafstöðini, tá føroyingar fingi sonevndu Ríkistelefonina, og hon arbeiddi eisini á Telegrafstöðini undir Klaksvíksstríðnum.

- Tað var eitt stórt framstig hjá føroyingum at fáa Ríkistelefonina. Tí tá kundu fólk mitt í tí heila tosa við vinir og kenningar — beinleiðis, hóast tey tú tosaði við, vóru stódd uttanlands. Men hinvegin tók tað eina tíð, áðrenn Ríkistelefonin vildi rigga sum hon skuldi. Var tað ikki eitt, so var tað okkurt annað, ið var galið.

- Fólk kundu biða upp í tvær vikur, frá tí tey bílögdu eina »sam-talu« til Danmarkar, til tey sluppu ígjøgnum. Og eg minnst ta einu ferðina, at ein mamma spurdi dótturina, hví hon ikki var til staðar á telefonstöðini í Danmark, tá hon endiliga slapp ígjøgnum. Mamma dugdi ikki heilt at skilja, at skuldi dóttirin taka telefonina beinanvegin, ja, so hevði hon verið noyðd at »biða« á donsku telefonstöðini tær fjúrtan dagarnar, tað tók at sleppa ígjøgnum hesa góðu Ríkistelefonina, flennir Nanna.

Tað var ikki minni spennandi at arbeiða á Telegrafstöðini, meðan Klaksvíksstríðið leikaði. Tá var rokan í fjøruni á Telegrafstöðini. Nanna minnst, at tey stundum noyddust at stongja allar húrðar, tí ágangurin var so nógvur. Alt skuldi jú um Telegrafstöðina — bæði innleiðis og millum Føroyar og útheimin.

- Klaksvíksstríðið var jú forsíðustoff í útlondum, so har var ein rúgva av útlenskum journalistum, millum annað donskum, enskum og amerikanskum journalistum. Og allir vildu tær frætta úr Klaksvík, og allir vildu tær vera fyrstir út um landoddarnar við tíðindunum.

- Vit, sum arbeiddu á Telegrafstöðini, frættu sjálvandi nógv meira um tað, sum gekk fyri seg í Klaksvík, enn nógvir aðrir føroyingar. Men vit høvdu tagnarskyldu, so tað ráddi um at tuga. Og tað var eisini trupult, tá vit komu út millum fólk, til dómis í føðingardagar. Tí allastaðni varð tosað um Klaksvíksstríðið. Tá onnur so vistu ymsar søgur, ráddi um onki at siga hjá okkum. Tí sum tíðin leið, vóru vit ikki heilt greið yvir, hvat vit vistu gjøgnum arbeiddi á Telegrafstöðini, og hvat vit høvdu frætt úti í býnum. So endin varð, at fleiri okkara hildu okkum burtur frá føðingardøgum og øðrum veitslum, so leingi stríðið vardi í Klaksvík, sigur Nanna Mattiasson.

Mitens noktaði Nannu at giftast

Tá Nanna hevði arbeiðt á Telegrafstöðini í nokur ár, vaknaði ætlanin at gera føroyskt útvarp av álvara. Tá tað so skuldi søkjast eftir fyrsta »spekararum« til Útvarp Føroya, heittu fleiri, ið varaðu av útvarpsætlanunum, á Nannu at søkja. Hesi høvdu høyrð røddina hjá Nannu gjøgnum Telegrafstöðina í fleiri ár, og mettu hana hava eina góða og klára rødd.

Tað var Edvard Mitens, sum tók sær av starvssetanunum.

- Eg sendi onga umsókn, men fór í staðin at tosa við Edvard Mitens. Hann var blíður í fyrstuni.

Men so spurdi hann meg bráðliga, um eg var trúlovað. Tað helt eg vera ein ótrúliga løgnan spurning. Men tað bleiv upp aftur løgnari, tí so spurdi hann meg, um eg ætlaði at giftast skjótt. Tá eg so spurdi hann, hvat hann skuldi brúka alt hatta til, svaraði hann mær, at skuldi eg hava starvið, so mátti eg ikki gifta meg næstu tvey árin, minnst Nanna.

- Tá reisti eg meg úr stólinum, og gjørdi Edvard Mitens greitt, at tað var langt frá mær at finna upp á at spyrja hann eftir, nær eg skuldi giftast. Og tiskil sendi eg ongantið umsóknina til Útvarpið, sigur Nanna Mattiasson.

Svøríki kundi verið Sibiria

Á vári í 1957 giftist Nanna við Rúna Mattiasson. Rúni er ættaður av oynni Tjörn, ið liggur stutt uttan fyri Göteborg. Um heystið sama árið flutti Nanna so til Svøríkis. Og har hevur hon búð síðani.

Fyrsta veturin í Svøríki búði Nanna í einum litlum húsum inni hjá verforeldrunum á Tjörn. Framman undan hevði hon bert verið nakrar dagar og heilsað upp á verforeldrini. So hon kendi tey lítlið og onki, nú hon flutti inn til tey. Rúni, sum tá var fiskimaður, var burtur megin partin av tíðini. Og ongan annan kendi Nanna á oynni. So tað var ikki so lítlið einsligt hjá henni hendan veturin.

- Tað er rættliga vakurt á Tjörn, og verforeldrini og hini bygda-fólkini vóru ógvuliga blíð. Men tú vart so ræðuliga langt burtur frá øllum tí, tú vart von við. Og sambandið til Føroya var vánaligt. So eg kundi tað sama verið í Sibiria, heldur Nanna.

Fyrstu tíðina gjørdi hon nógv av at lurtu eftir útvarpi, bæði svenskum, norskum og donskum útvarpi. Hon vildi fegin hava arbeiði, og gjørdi tí alt fyri at seta seg inn í svenska málið. Tá hon so helt seg vera hampuliga væl fyri málsliga, søkti hon inn á svenska Televerkið. Men har fekk hon at vita, at hon bert kundi fáa starv, um hon gjørdist svenskur ríkisborgari. Og tað vildi hon ikki, m.a. tí hon alla tíðina vantaði at flyta heim aftur til Føroya. So hon varð sitandi á Tjörn eina tíð.

Og alt var so nógv óðrvisi í Svøríki enn í Føroyum. Bara tað at fara til handils. Í staðin fyri at tosa um pund og kilo, varð í Svøríki tosað um hektogram o.l.

- So vóru tað fruktmar, sum eg var so bilsin av. Í urtagarðinum hjá verforeldrunum vóru t.d. seks sùreplatrø, tvey stór perutrø, blommutrø og ein rúgva av bertrøum: stikkelsber, sólber og ribs. Vit kundu t.d. henta upp í sjei stórar spannur bara av ribs. So tað var sum at vera í einum heilt øðrum heimi. Spell, at Føroyar ikki vóru nærri, so eg kundi sent nakrar spannir av berum heim, heldur Nanna.

Errin verforeldur

Verforeldrini vóru rættliga tilkominu longu tá Nanna flutti yvir til Svøríkis. Rúni var einasta barnið, so hon varð mestsum borin á lógnum. Og tað var ikki sørt, at tey vóru errin av verdóttirini. Serliga vóru tað kynstur hennara til alt handarbeiði, ið gjørdi tey errin. Hon minnst væl ein dagin, vermodóttir var í dýrastu neyð, tí henni vantaði tóg.

- Ráðini hjá verforeldrunum vóru ikki tey bestu, so støðan hjá vermodóttir var vánalig, tá tógvið var uppi, áðrenn errarnar vóru liðugt bundnar. Tá rakti eg rend-

Nanna Mattiasson framman fyri barnaheiminum hjá manninum Rúna. Í hesum húsunum búðu hon saman við tilkomnu verforeldrunum fyrsta veturin í Svøríki

Mynd: Grækaris D. Magnussen

urnar á tryggjuni uppaftur, og bant errarnar liðnar við tí tónum. So kundu vit brúka annað tóg til rendurnar. Tað hevði vermodóttir ongantið sæð áður, men tað riggaði jú frálíka væl, minnst Nanna.

Næstu ferð hon fór til handils í bygdini, hevði verfaðirinn longu verið og sagt frá kynstrunum hjá føroysku verdóttirini. Og tað var so skjótt, at boð vóru eftir henni úr øllum heraðshornum í bygdini: "Um hon ikki kundi hjálpa teimum við hesum og hasum?"

Soleiðis gekk fyrsti veturin.

Uppaftur einsamallari

Árið eftir fluttu Nanna og Rúni til Göteborg. Men úrslitið fyrstu tíðina varð, at Nanna bara fólði seg upp aftur einsamallari. Rúni var framvegis fiskimaður, og nú hevði hon jú heldur ikki verforeldrini. So hon las hvørt blað á tamb, hon fekk hendur á, fyri at vita, um nokur vitjan mundi vera í Göteborg úr Føroyum. Og tað hendi seg meira enn so, at føroysk skip lógu inni. Tá plagdi hon at fara oman á bryggjuna at vita, um onkur var við, sum hon kendi.

Men skjótt komu bæði børnini hjá teimum, Jan Erik og Kerstin. Tá gjørdist alt sjálvandi nógv øð-

visi. Hon var ikki einsamøll longur. Seinni legðist Rúni upp á land, og fór at arbeiða hjá Volvo.

Sjálv arbeiddi Nanna í fleiri ár fyri SIFO (tað sama sum danska Gallup). Hon gjørdi samrøður við fólk. Hetta vóru samrøður, sum altíð vóru liðir í kanningum av ymsum slag, til dómis veljar-kanningar.

Eina tíð, meðan børnini vóru smá, arbeiddi hon sum eyka »omma« fyri Göteborg kommunu. Kommunan hevði eina skipan, har hon rindaði fólk fyri at passa sjúk børn. Tað gjørdi kommunan, fyri at foreldrini ikki høvdu fyri neyðini at verða heima frá arbeiði, hvørja ferð børnini høvdu t.d. krífr.

Altíð føroyingur

Nanna Mattiasson hevur sum fá gjørt sitt til, at fáa samband við føroyingar, sum hava verið í nánd av Göteborg. Hevur hon høyrð um ítróttartiløk, har føroyingar hava verið, so hevur hon verið og heilsað upp á tey — óansað um hon hevur kent nakran teirra ella ikki. Og tað eru ikki so fá føroysk ferðaløg, pensiónistar og onnur, sum hava verið heima hjá Nannu og Rúna til ein drekkamunn.

Nanna og Rúni heima í stovuni í Juvelgatan í Vestra Frølundu

Mynd: Grækaris D. Magnussen